

14. september 2011

Den nye folkeoplysningslov

- Vejledning til DFS' medlemmer

De folkeoplysende organisationer – inden for idrætten, ungdomsarbejdet og den folkeoplysende voksenundervisning – har i fællesskab udgivet en guide til arbejdet med at udarbejde en kommunal folkeoplysningspolitik.

Denne vejledning er et supplement til guiden og er mere målrettet den folkeoplysende voksenundervisning, herunder daghøjskoler, folkeuniversitetet og aftenskolerne.

Brug loven

Når folkeoplysningspolitikken skal formuleres rundt omkring i kommunerne – og det bliver den i løbet af efteråret 2011 – er det vigtigt at den folkeoplysende voksenundervisning sættes på landkortet!

Er "landkortet" først tegnet, er det svært at ændre noget.

Det siger loven...

Loven imødekommer på en lang række områder anbefalingerne fra rapporten fra det nationale folkeoplysningsudvalg, "Folkeoplysningens samfundsmæssige betydning". Find den på www.uvm.dk.

På et meget væsentligt punkt gør den dog ikke, og det er forslaget om at rette op på de offentlige tilskud til folkeoplysning. Til gengæld giver den nye lov en række andre muligheder, som det er vigtigt at udnytte og som indirekte kan være med til at forbedre rammerne for den folkeoplysende voksenundervisning. Mulighederne ligger især i forpligtelsen til at alle kommuner udformer en folkeoplysningspolitik (§ 34) og til at de har et folkeoplysningsudvalg (§ 35).

Loven trådte i kraft den 1. august 2011 med krav om at der skal være vedtaget og offentliggjort en folkeoplysningspolitik inden den 1. januar 2012.

Link til folkeoplysningsloven:

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=138157>

Danish Adult Education
Association

Gl. Kongevej 39 E, 2.tv.
DK 1610 København V

Telefon
+45 33 15 14 66

Telefax
+45 33 15 09 83

www.dfs.dk
dfs@dfs.dk

Brug de nye muligheder i folkeoplysningsloven:

- Brug folkeoplysningspolitikken!
- Brug folkeoplysningsudvalget!
- Brug det lokale folkeoplysningsråd – eller opret et!
- Brug mulighederne for partnerskaber!
- Brug mulighederne for lukkede hold!
- Brug mulighederne for ikke at kræve deltagerbetaling!

... om folkeoplysningspolitik (§ 34)

Kommunerne er forpligtet til at formulere en folkeoplysningspolitik. Det er ikke defineret præcist hvad en folkeoplysningspolitik skal indeholde, men den skal som minimum indeholder følgende emner:

- 1) Målsætninger for borgernes deltagelse i folkeoplysning
- 2) Rammer for folkeoplysningen, herunder de fysiske rammer
- 3) Samspil mellem den støtteberettigede folkeoplysning og selvorganiserede grupper, herunder en udviklingspulje
- 4) Samspil mellem folkeoplysningen og øvrige politikområder, herunder mulighed for partnerskaber
- 5) Afgrænsning til og samspil med beslægtede områder
- 6) Brugerinddragelse

... om brugerindflydelse (§ 35)

Kommunen er forpligtet til at inddrage den folkeoplysende virksomhed i kommunen ved at nedsætte et udvalg. Udvalget skal inddrages i alle sammenhænge af generel betydning for den folkeoplysende virksomhed, herunder folkeoplysningspolitikken, kommunens budget for området og kommunens regler for tilskud.

Det anbefaler DFS...

Den fælles guide fra de folkeoplysende organisationer er et godt udgangspunkt når der skal laves en kommunal folkeoplysningspolitik. Her kommer de mere specifikke anbefalinger fra DFS til daghøjskoler, aftenskoler og lokale afdelinger af folkeuniversitetet.

Den helt overordnede anbefaling er, at det er vigtigt at involvere sig aktivt i formuleringen af en folkeoplysningspolitik og søge størst muligt indflydelse på sammensætningen af folkeoplysningsudvalget. Kun på den måde vil det være muligt at forbedre såvel de økonomiske som de fysiske rammer for den folkeoplysende voksenundervisning på længere sigte.

Det er også vigtigt at være tidligt ude, så den folkeoplysende voksenundervisning kan være med til at sætte dagsordenen i kommunen. Det er langt lettere at få indflydelse tidligt i processen end hvis der allerede er lagt en linje, man vil forsøge at ændre på.

... om folkeoplysningspolitik

Folkeoplysningsområdet dækker flere delområder: den folkeoplysende voksenundervisning, idrætsområdet og ungdomsarbejdet, som ligger under loven. Det er væsentligt at sørge for at alle tre områder indgår i en folkeoplysningspolitik, så politikken ikke ender f.eks. som en ren idrætspolitik eller aftenskolepolitik.

Folkeoplysningsområdet kan også tænkes bredere end loven, f.eks. i forbindelse med kulturpolitik (biblioteker, teatre mv.), uddannelsespolitik eller andre nært beslægtede områder, men det kan også være ældrepolitik, sundhedspolitik, integrationspolitik, lokalplaner o.lign. Det er vigtigt at der er sammenhæng til disse områder i formuleringen af en folkeoplysningspolitik.

- 1) Målsætninger for borgernes deltagelse i folkeoplysning
 - Sørg for at det skrives ind hvilket formål kommunen har med at støtte folkeoplysningen. Det fremtvinger drøftelser af hvad folkeoplysningen

bidrager med i samfundet og anledningen kan bruges til at se på om folkeoplysningen kan være med til at løfte nogle af kommunens udfordringer. Det vil også naturligt sætte fokus på resourcesituationen.

- Det kan være en god ide at få sat nogle måltal på for at få synliggjort det folkeoplysningen allerede gør og kan. Det kan f.eks. være en målsætning om deltagelse af unge, af handicappede, af nydanskere og andre prioriterede målgrupper. Det kan også være målsætninger for bestemte kurser, f.eks. i sund mad, it for ældre eller andet, der kan være med til at løfte en samfundsmæssig opgave. Folkeoplysningen gør allerede noget på disse områder, og det er en måde at dokumentere og synliggøre folkeoplysningens berettigelse og samfundsmæssige funktion.
- Sørg for at få udnyttet de nye muligheder i loven for, at udbyde lukkede hold (§7, stk. 4) og fravige kravet om deltagerbetaling (§7, stk. 2), med det formål at nå nye målgrupper for folkeoplysningen.

2) Rammer for folkeoplysningen, herunder de fysiske rammer

- De økonomiske rammer er naturligvis afgørende for den folkeoplysende aktivitet der finder sted. Derfor er det vigtigt at være godt forberedt og påvirke kommunalbestyrelsens budget på området. En løftestang til det forbedrede økonomiske rammer er en synliggørelse af hvad kommunen får ud af at støtte folkeoplysning, bl.a. i form af målsætninger for borgernes deltagelse i folkeoplysning, jf. ovenfor. De økonomiske ressourcer skal stå mål med målsætningerne og kan tilvejebringes enten som folkeoplysningsmidler eller i form af partnerskab med kommunen.
- Det kan være en ide at få foretaget en undersøgelse af lokalesituationen. Både omfanget af lokaler, deres tilgængelighed og deres egnethed i forhold til den folkeoplysende voksenundervisning. Det er ikke sikkert at undersøgelsen direkte fører til flere midler til området. Men den kan bruges til at pege på behov for indretning mv. når fremtidigt kommunalt byggeri planlægges. Hvis undersøgelsen f.eks. viser, at der ikke er lokaler som er velegnet til at spille musik i, vil behov for god akustik og mulighed for at opbevare instrumenter måske kunne tænkes ind, hvis der f.eks. skal bygges en ny gymnastiksal senere.

3) Samspil mellem den støtteberettigede folkeoplysning og selvorganiserede grupper, herunder en udviklingspulje

- Også den mere etablerede del af folkeoplysningen har en interesse i en udviklingspulje af en vis størrelse. Udviklingspuljen skal helst ikke udhule den ordinære aktivitet, så der skal gerne være tale om nye penge.
- Se udviklingspuljen og de selvorganiserede grupper som folkeoplysningens ”udviklingsafdeling”. Det kan være en form for laboratorium, hvor nye ting prøves af og hvor den mere etablerede del af folkeoplysningen kan få ideer fra når det viser sig om de er bæredygtige.

- Tænk over om de selvorganiserede grupper i højere grad kan inkluderes i den mere etablerede del af folkeoplysningen, f.eks. ved at ændre på de organisatoriske rammer eller måden at arrangere aktiviteter. Kan folkeoplysningens skoler være en slags ”aktivitets-hoteller” for selvorganiserede grupper? Studiekreds/studiecirkel-formen og andre fleksible tilrettelæggelsesformer kan også give inspiration.
- 4) Samspil mellem folkeoplysningen og øvrige politikområder, herunder mulighed for partnerskaber
- Spørg jer selv om folkeoplysningen kan byde ind med noget, som kommunen er interesseret i. Det er ikke sikkert I får kontant betaling med det samme, men partnerskaber med kommunen om løsning af opgaver giver ”good-will” og måske muligheder på længere sigt.
 - Overvej hvordan folkeoplysningen kan spille en rolle i kommunens overordnede strategi/vision. Har kommunen en vision om at være vidensby, børnenes by, designby? Er der en strategi om en sundere befolkning, at øge de ældres it-kompetencer, forbedre integrationen eller andet? Der er næsten altid noget folkeoplysningen kan byde ind med.
 - Se partnerskabsmulighederne meget bredt. Der er en folkeoplysningsvinkel i det meste. Arrangeres der en kulturuge, er der dyrskue, kommer Dronningen på besøg? Hvilken rolle kan folkeoplysningen spille?
 - Men pas alligevel på, at folkeoplysningen ikke overtager opgaver for kommunen. Folkeoplysningen - og det øvrige foreningsliv – kan ikke løfte velfærdsopgaver for det offentlige. Det kræver andre kompetencer. Det er fortsat det offentlige, der må tage ansvaret for sundheden, integrationen mv. Folkeoplysningen kan bidrage med nyskabelse, kvalificering og borgerinddragelse, ikke billiggørelse. Og husk at folkeoplysningsmidler kun skal bruges til folkeoplysning og ikke må overføres til andre områder.
 - Det er væsentligt at samspillet tager udgangspunkt i de kompetencer der findes i folkeoplysningen: læring, motivering, involvering, borgerinddragelse, osv.
- 5) Afgrænsning til og samspil med beslægtede områder
- Der ligger gode muligheder i at indgå partnerskaber med aktører på beslægtede områder, f.eks. lokale biblioteker, VUC, fritidshjem, el.lign.
 - Vær opmærksom på, at andre måske arbejder på en anden måde og med andre forudsætninger og rammer. I sådanne partnerskaber er det derfor vigtigt at indgå kompromisser, men også at stå fast på modeller der er kendte og mulige for folkeoplysningen. F.eks. er bibliotekerne ikke vandt til at operere med deltagerbetaling, men det ofte er en forudsætning for at aftenskolerne kan være med. Det er vigtigt med klare aftaler om rammerne for samarbejdet.
 - Især samarbejde mellem biblioteker og aftenskoler har mange steder vist sig frugtbart. Et sådant samarbejde kan f.eks. handle om at biblioteket står for et introduktionsforløb i it-kundskaber og at aftenskolen står for den videre undervisning. Det kan også være at aftenskolen holder litteraturkurser i bibliotekets lokaler el.lign.

- Overvej også om der er muligheder i samarbejde med erhvervslivet. Kan man gå ind som sponsor af kurser og få noget omtale eller anden ”good-will” ad den anden vej? Kommer en virksomhed for at sælge noget kan det være inspirerende at tænke: hvad kan vi sælge til den virksomhed til gengæld?
- Vær opmærksom på afgrænsningen til de kommercielle udbydere, f.eks. fitness-centre mv. Det er væsentligt at argumentere for vigtigheden af det foreningsbårne. Det er ikke nok at borgerne træner kroppen, det er også vigtigt at de forbliver aktive medborgere.

... om brugerindflydelse

- Brugerindflydelsen skal ske i form af et folkeoplysningsudvalg. Derudover vil det være en god ide at afholde konferencer for en bredere kreds hvert år og gerne også involvere borgerne mere bredt.
- Det er vigtigt at komme tidligt på banen og påvirke selve sammensætningen af folkeoplysningsudvalget. Det er i alles interesse at udvalget sammensættes så bredt som muligt, så hele området er repræsenteret og kan stå samlet overfor kommunen. Det vil sige både eksisterende tilskudsmodtagere og foreninger og grupper som ville kunne få tilskud.
- Det er også vigtigt, at der er kommunalpolitikere med i udvalget. Det er nødvendigt for at have politikernes opmærksomhed på området. Og politikerne kan have stor glæde af de input de kan få fra udvalget. Sørg for at der som minimum kommer én fra hver af de bærende partier.
- Vær åben, positiv og inddragende i forhold til de andre dele af folkeoplysningen. Det er nødvendigt for at kunne stå samlet og konstruktiv overfor kommunen. Derfor er det en god idé at holde formøder i ”bruger-kredsen”, dvs. med de andre folkeoplysningsrepræsentanter i udvalget inden møder i udvalget. Her kan evt. interne konflikter søges løst og fælles forslag eller standpunkter aftales. På formøderne er det vigtigt at bruge tid på at lære hinanden og hinandens områder at kende. Det gør det lettere at løse evt. konflikter og at finde områder af fælles interesse.
- Hvis der allerede er et lokalt folkeoplysningssamråd i kommunen, er det oplagt at drøfte de særlige interesser for den folkeoplysende voksenundervisning her. På den måde kan aftenskoler, daghøjskoler og folkeuniversitet være forberedt til formøderne i ”brugergruppen”. Hvis der ikke er et samråd kan det være en god idé at etablere et. DFS støtter med rådgivning og penge.
- Folkeoplysningsudvalget bør ikke mødes for sjældent. Det er vigtigt at holde kontakter og hukommelse ved lige og sikre at der hele tiden sker en fremdrift på området. Ca. seks møder om året er et godt niveau.
- Det kan være en god ide at introducere tema-drøftelser i folkeoplysningsudvalget. Eksempler på temaer kan være:
 - Lokaler og faciliteter – hvordan kan de eksisterende faciliteter i kommunen udnyttes bedre?
 - Nydanskernes deltagelse i foreninger og folkeoplysning
 - Organiseret og ikke-organiseret folkeoplysning
 - Debat og visioner fra de forskellige områder indenfor folkeoplysningen
 - Økonomiske rammer og tilskudsregler
 - Handicappede og tilgængelighed

Yderligere inspiration og rådgivning

Nedenfor er henvisninger til yderligere inspiration, viden og rådgivning når folkeoplysningspolitikken skal formuleres.

Gode eksempler

Der findes mange gode eksempler på nuværende folkeoplysnings-, kultur- og fritidspolitikker i kommunerne. Her er tre som kan give inspiration:

Århus:

<http://www.aarhus.dk/da/politik/Politikker-og-planer/Kultur-idraet-fritid.aspx>

Aalborg:

<http://www.aalborgkommune.dk/Politik/kommunens-politikker/kulturpolitik/Sider/fritidspolitik.aspx>

Holbæk:

<http://www.holbaeknettet.dk/site.aspx?MenuID=17&Langref=1&splashID=113&RoomID=7>

<http://www.holbaeknettet.dk/site.aspx?MenuID=15&Langref=1&Area=&topID=&ArticleID=20182&expandID=8152>

Ressourcepersoner

DFS har kontakt til en række ressourcepersoner, der kan bruges når folkeoplysningspolitikken skal udformes.

Kontakt DFS, hvis I gerne vil i forbindelse med en af dem: sekretariatsleder Trine Bendix, tbk@dfs.dk.

Økonomi

Oplysning og råde råd når man skal have indflydelse på de kommunale tilskud og budgetter: ”Hvor gemmer de pengene” af Jette Kammer:

<http://www.dfs.dk/media/134752/kommunale%20budgetter%20-%20lokale%20samråd%20-%20til%20web.pdf>